

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

๕
เรื่อง

ลัมปราคัตถประโยชน์ ๔ ประการ

นายอ่ำ ศรีเปารยะ

แต่งทูลเกล้าฯ ถวาย

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

๕
เรื่อง

สัมปรายิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ

นายอ่ำ ศรีเปารยะ

แต่งทูลเกล้าถวาย

พิมพ์ครั้งที่ ๓๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๔๘๓

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑.๓๐ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

ปากคลองบางลำพูบน พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ๑๐๔๓๕๖ พ.ศ. ๕

ตีพิมพ์โดยกิตติประโยชน์ & ประการ

หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก

นายอำ ศรีเปารยะ

ได้รับพระราชทานรางวัลชั้นที่ ๑

ในการประกวดประจำปี พ.ศ. ๒๔๗๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน
เนื่องในงานพระราชพิธีวิสาขบูชา

พ.ศ. ๒๔๗๗

พระพุทธรูปเทวปฏิมากร
พระประธานวัดพระเชตุพน

(สำเนา)

ที่ ๑/๒๐๖ กรมราชเลขาธิการในพระองค์

วันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ราชเลขาธิการในพระองค์ เรียบ อธิบดีกรมศิลปากร

หนังสือท่านท ศ.ก. ๒/๒๐๒ ลงวันที่ ๑๔ เดือน

แจ้งการประกวดแข่งขันหนังสือสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก พ.ศ.

๒๔๗๗ ว่า เวลานี้ไม่มีกรรมการราชบัณฑิตยสภาจะตรวจ

ได้ กรมศิลปากรจึงได้ตั้งกรรมการพิเศษ ๓ นาย ตรวจ

เลือก ได้จำนวน ทศ สมควร ได้รับพระราชทานรางวัลรวม ๓

จำนวน ท่านจึงส่งหนังสือถึง ๓ จำนวนนั้นมา เพื่อเรียนพระ

ราชบัณฑิตยสภาว่าการตรวจทศกรมศิลปากรจัดทำนั้นจะใช้หรือไม่ ถ้า

เป็นอันใช้ได้ ก็ขอให้ทรงวินิจฉัยเลือกจำนวนที่สมควรรับพระ

ราชทานรางวัลที่ ๑ นั้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครานุ-

วัติกวาศ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ทรงทราบฝ่าละออง

พระบาท ทรงเลือกจำนวนหมายเลขที่ ๒๒ ของนายอ่ำ

ศรีเปารยะ ว่าแต่ทั้งนี้กว่าจำนวนหมายเลขที่ ๑๔ และ ๒๗

ควรได้รับรางวัลสูงกว่าอีก ๒ จำนวนและมอบสั่งว่า แม้

(สำเนา)

ที่ ศ.ก. ๒/๒๐๒ กรมศิลปากร

วันที่ ๑๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

อธิบดีกรมศิลปากร ทูล ราชเลขาณการในพระองค์

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ ราชบัณฑิตยสภาได้ประกาศ

กระแสพระบรมราชโองการเรื่องพระราชทานรางวัลในการประ-

ภวคแต่่งหนังสือสอนพุทธศาสนาแก่เด็ก สำหรับพิมพ์พระราช

ทานในงานพระราชพิธีวิสาขบูชาประจำปี และงานนั้นได้ดำเนิน

มาเป็นลำดับจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ทางราชการได้โอนงาน

ในราชบัณฑิตย สภามาอยู่ในความควบคุมของ กรมศิลปากร

งานนี้ค้างมา การปฏิบัติตามประกาศนั้นจึงไม่เต็มตามพระราช

ประสงค์ เพราะขาดกรรมการราชบัณฑิตยสภา ถ้าหากราช

บัณฑิตยสถานได้ตั้งขึ้นทันกันกับเวลาที่ราชบัณฑิตยสภาได้เลิก

ล้มไป งานเรื่องนั้นก็คงโอนไปยังราชบัณฑิตยสถานได้โดย

ปราศจากปัญหา แต่ราชบัณฑิตยสถานก็ยังมีได้ตั้งขึ้น กรม

ศิลปากรผู้รับงานทั้งหมดมาจากราชบัณฑิตยสภา ได้พิจารณา

เห็นว่าถ้าไม่ดำเนินการต่อไป ก็น่าเสียสายประโยชน์อันยิ่งใหญ

ทุกขัตถะไว้รับในเรือน^๕ ฉะนั้นกรมศิลปากรจึงได้พยายาม
ทำการฉลองพระเศวตพระคุณตามกาลงทกรรมนั้น^๕ ทำให้ทั้งระ^๕ ทล
ต่อไป^๕

หนังสือประมวลวิชาขบชาชน^๕ ได้กำหนดสมัยปรายกัตถ—
ประโยชน์ ๔ ประการเป็นหัวข้อ มีผู้แต่งส่งเข้ามา ๒๙ ราย
เป็นพระภิกษุ ๑๘ ราย สามเณร ๑ ราย กฤตสัตย์ชาย ๘ ราย
หญิง ๒ ราย เมื่อไม่มีกรรมการราชบัณฑิตยสภาจะตรวจได้
กรมศิลปากรจึงได้ตั้งผู้^๕ ทกรรม^๕ เห็นว่าทรงความรู้ในศาสน—
ศาสตร์เพียงพอคือ พระพิณวรรณการ นายกี อยู่โพธิ
เปรียญ ๘ ประโยค และนายเจริญ อินทรเกษตร เปรียญ ๘
ประโยค, เป็นกรรมการตรวจชั้นแรก กรรมการ ๓ นายเลือก
จำนวนหกเล่มออกมายังเกล้ากระหม่อม ๓ จำนวน คือ จำนวน
หมายเลข ๑๔ ๒๒ และ ๒๗ เกล้ากระหม่อมได้พิจารณา
เห็นว่าทั้ง ๓ จำนวนนี้ ต่างก็สมควรรับพระราชทานรางวัล^๕ จึง
ให้เปิดชื่อผู้แต่ง ปรากฏว่า จำนวนหมายเลข ๑๔ พระครู
วิจิตรธรรมคุณ เป็นผู้แต่ง จำนวนหมายเลข ๒๒ นายอ่ำ
ศรีเปารยะ เป็นผู้แต่ง จำนวนหมายเลข ๒๗ พระมหาเกษม
เป็นผู้แต่ง เกล้ากระหม่อมขอถวายสำเนาหนังสือทั้ง ๓ จำนวน
นั้นมาพร้อมกับรายงานฉบับนี้

แต่มีข้อที่เกล้ากระหม่อมยังข้องใจอยู่คือความในประกาศ
เดิมว่า ให้กรรมการราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้ตรวจ แต่คราวนี้
กรมศิลปากรได้ตั้งกรรมการตรวจ การตรวจโดยวิธีนี้จะเป็น
ไมชนะหรือไม่ ขอได้ทรงนำกราบทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
แล้วแต่จะทรงพระดำริ ถ้าทรงเห็นว่าการตรวจที่กรมศิลปากรทำ
ถวายนั้นเป็นอันใช้ได้ เพราะฉะนี้พระราชประสงค์ กรมศิลปากร
ก็ขอให้การตรวจครั้งนั้นเป็นอันเลิกกันไป และให้ถือเสมือนหนึ่ง
ว่าไม่ได้มีการตรวจในขั้นนี้ แต่ถ้ามเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ทรงเห็นว่า การตรวจที่กรมศิลปากรทำตลอด
พระเดชพระคุณมาเป็นอันใช้ได้ ก็ขอให้ทรงวินิจฉัยเลือกจำนวน
ไหนให้ใครรับพระราชทานรางวัลที่ ๑ เมื่อทรงเลือกแล้วอีก ๒
จำนวนก็อยู่ในเกณฑ์รางวัลที่ ๒ ตามประกาศประกวดแข่งขัน
หนังสือสอนพุทธศาสนาแก่เด็กซึ่งมีความว่า

“ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชบัณฑิตยสภา
พนักงานตรวจตัดสินตามวิธีซึ่งเห็นสมควร แล้วคัดทบทวน
ทูลเกล้าฯ ถวาย ๓ ราย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรด
รายไหนยิ่งกว่าเพื่อน จะทรงเลือกพิมพ์เป็นหนังสือพระราชทาน

ในวันวิสาขบูชา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรางวัลที่ ๑ ราคา ๒๐๐ บาท แก่ผู้แต่ง อีก ๒ ราย ที่ทรงลงมาในพระราชทานรางวัลที่ ๒ ราคา ๑๐๐ บาท”
ดังนี้.

ควรมิควรแล้วแต่โปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) เกล้ากระหม่อม หลวงวิจิตรวาทการ

ผู้รักษาการในตำแหน่งอธิบดี

สารบาญ

หน้า

บทนำ

๑

บทที่ ๑ วิชาความรู้ คำว่าดี ความหมายของชีวิตธรรม

๒

คำถามประจำบทที่ ๑

๖

บทที่ ๒ เหตุที่ ๑ สกฺขาสมฺปทา ความมีศรัทธา

๗

คำถามประจำบทที่ ๒

๑๓

บทที่ ๓ เหตุที่ ๒ สกฺขาสมฺปทา ความมีศีล

๑๕

คำถามประจำบทที่ ๓

๒๑

บทที่ ๔ เหตุที่ ๓ จาคฺคสมฺปทา ความมีใจสละ

๒๓

คำถามประจำบทที่ ๔

๓๒

บทที่ ๕ เหตุที่ ๔ ปญฺญาสมฺปทา ความมีปัญญา

๓๓

คำถามประจำบทที่ ๕

๔๑

นายอ่ำ ศรีเปารยะ

สัมปราชัยกัตถประโยชน์ ๔

บทนำ

วันหนึ่ง นายแจ่ม สวรรคต ครูโรงเรียนประชาบาล
วัดการุณราชวรวิหาร มีเทคนิคบ้าน ครูแจ่มได้เชิญนักเรียนใกล้
เคียงมาฟังเทศน์ด้วย ในหมู่เด็กเรียนที่มานั้น มีเด็กชายแสง
รักธรรม อายุ ๑๐ ขวบ คนหนึ่ง เป็นผู้สนใจฟังมาก เมื่อ
เทศน์จบและพระลากลับไปแล้ว เด็กชายแสงจึงถามครูแจ่มว่า
ธรรม ๔ ข้อที่พระท่านเทศน์นั้น ข้ออะไรข้อรับ

ครู. ข้อ สัมปราชัยกัตถ ประโยชน์ แปลว่า ประโยชน์
ภายนอก

แสง. ประโยชน์ภายนอกอย่างไร ผมฟังเข้าใจบ้าง
ไม่เข้าใจบ้าง

ครู. ฉะนั้นก่อนอยู่แล้วว่า เธอคงเข้าใจไม่ไ้ตลอด กิจทั้ง
ใจจะอธิบายให้ฟัง แต่จะอธิบายเกี่ยวกับอะไรก็ได้เล็กน้อย เพราะ
นักเรียนมาที่น้อยคน ในตารางสอนของเราพวungenมีจรรยา
ไม่ใช่หรือ

แสง. ข้อรับ ก็เหมือนมี

ครู. ก็แล้ว ฉันจะอธิบายพวungen และวันต่อๆ ไป ที่เป็น
เวลาสอนจรรยา หนักกว่าจะรับ

บทที่ ๑

วิชาอ่านคำบาลี

พอถึงเวลาสอนบรรยายในวันรุ่งขึ้น ครูเขียนลงที่กระดานคำ
ว่า สมฺปรายิกคฺคฺต และบอกให้นักเรียนทั้งหลายอ่าน นักเรียน
บางคนอ่านว่า สม ปรา ยิก ตถ แต่โดยมากอ่านไม่ได้
มีเด็กชายสว่าง อายุ ๑๒ ขวบ คนเดียวอ่านได้ เพราะเคยอยู่
วัด พระผู้ปกครองเคยสอนให้อ่าน แต่เมื่อครูถามว่า ทำไม
จึงอ่านอย่างนั้น ก็ตอบไม่ได้เหมือนกัน ครั้นได้ช่วยอธิบายว่า
คำบาลี ทวิพฺยชฺชนะเปเลฯ เขาอ่านอย่างมีสระ ะ ะ ะ ะ ะ
เสียง ะ อยู่ในทวิพฺยชฺชนะนั้นเอง ถึงที่อื่นเคยอธิบายให้นักเรียน
ฟังคราวหนึ่งแล้ว เมื่อคราวนำหนังสืออริยทศพรมาสอน เมื่อ
เทอมก่อนนั้น และวันนั้นจะอธิบายต่อไปอีกหน่อย เพราะคราวนี้มีทวิ
สะกตกวิย นักเรียนทราบแล้วว่า ภาษาบาลีทวิพฺยชฺชนะเปเลฯ
เขาอ่านเป็นเสียง ะ แต่ทว่านี้ ไม่ทั่วไปทุก ๆ ตัว บางตัว
อ่านตรงเสียง ะ ก็มี ไม่ออกเสียงเลย ก็เป็นตัวสะกตกก็มี
พฺยชฺชนะทว่าน เขามีปากไว้อ่านข้างล่าง เช่น สมฺ ปรา ยิก คฺคฺต
เขาอ่านว่า สัมปะรายิกคฺตนะ ทวิ ม ทคฺว่า สัม และทวิ ตท

คำว่า กัท เขามีสัทขันธ์ต่าง และไม่ผิดที่คำทั้งสองนั้นไม่มี
 เพราะไม่ผิดในภาษาไทยเราก็คือ สระ ะ นั้นเอง และเมื่อมี
 ตัวสระกอยู่ข้างหลัง เราเขียนไว้เสียข้างบน ไม่คงไว้ที่เดิม
 อย่างสระอื่น และไม่ทำเป็น ๒ รุก แต่ทำเป็นรูกเดียว ให้มีรูป
 ยาวออก เช่นในมาตราทั้งในแบบเรียนเร่วตอนปลาย นักเรียน
 ทั้งหลายลองเปิดขนดู จะเห็นเป็นดังนี้ / กะ / กั คำว่า กั
 ก็คือ ก สระ ะ ตัวง สระก นั้นเอง ถ้าจะเขียนเป็น กะ ง
 แล้วอ่านว่า กั ก็ใกล้เคียงกัน แต่เรานิยมเขียนอย่างไม่มีผิด
 มานานแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแก้ไข ส่วนภาษาอื่น เช่น ขาล
 และองกฤษเป็นต้น เขาไม่มีไม้ผิด เมื่อไม่มีไม้ผิด ถ้าจะให้
 เห็นชัดก็ต้องเขียนดังนี้ สระ ม ะ ราชิ กะ ต ณะ แต่ในขาล
 สระ ะ อยู่ในตัวพยัญชนะ ไม่ปรากฏอยู่ข้างนอกทั้งกล่าวแล้ว
 เราจึงไม่เห็นสระ ะ เมื่อเป็นเช่นนั้นคนที่ไม่มีไ้เรียนขาลก็ไ้ยาก
 ว่าตัวไหนมีสระ ะ ตัวไหนไม่มี เขาจึงหมายตัวที่ไม่มีไว้ด้วยรูก
 เขียนเป็น สมุปรายิกทุก นักเรียนจงจำไว้ให้ค้ พบคำขาลใน
 ท่อน ๆ ต่อไปนี้จะได้อ่านเป็น ท่อนไป ฉะนั้นจะพบถึงศัพท์คำแปล
 และความหมายของธรรมนพเป็นทาง เข้าใจ อย่าง เด็ด น้อย คง
 คือ สมุปรายิกทุก มีคำอยู่ ๒ คำ คือ สมุปรายิก คำ๑ ขทุก

คำ ๑ สมปรายิก แปลว่า ภายนอก หรือ ต่อไป อุตถ แปลว่า
ประโยชน์ คือ สิ่งทีคนต้องการหรือผล ก็ได้ รวม ๒ คำต่อ
กันเป็น สมปรายิกอุตถ แปลว่า ประโยชน์ภายนอก

ความหมายของข้อธรรม

อะไรเรียกว่าประโยชน์ ประโยชน์ก็คือสิ่งที่คนต้องการ
เช่น เงิน ทอง ข้าว น้ำ ผ้านุ่งห่ม ความสุข ความมั่งคั่งเสียง
เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เมื่อเราต้องการ ก็ต้องแสวงหาจึงจะได้
ไม่ใช่สิ่งนั้น ๆ จะมีมาเอง เช่นเราต้องการเงินใช้ เราก็ต้อง
ทำงานจึงจะได้เงิน และการแสวงหาก็คือแสวงในทางที่ถูก
จึงจะเป็นประโยชน์แท้ คือไม่เกิดกรรมในภายหน้า ถ้าแสวง
หาในทางผิด เช่นฉ้อโกงเขา ขโมยเขา ถึงจะได้เงินมาใช้
สอยก็ก่อกรรมใจเพราะจะต้องถูกจับไปลงโทษ กลายเป็นไม่ใช่
ประโยชน์เสียแล้ว เพราะการถูกลงโทษนั้น เราไม่ต้องการ
เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าผู้หวังให้คนทั่วโลกได้รับความสุขแท้
จึงได้ชี้ช่องทางของประโยชน์แท้ไว้ ๓ อย่าง คือ ทางที่จะได้
ประโยชน์ที่ยั่งยืนทันตาเห็น ๑ ประโยชน์ภายนอก ๑ ประโยชน์
อย่างสูงนอกจากปัจจุบันและภายหน้าอีก ๑ แต่ในทันที ฉะนั้น
อธิบายเฉพาะทางที่จะให้ได้ รับประโยชน์ภายนอกอย่าง เกี่ยว

แต่ก็จะยกทางขี้อ้อนมาเทียบเคียงบ้าง เพื่อนักเรียนจะได้เข้าใจ
 ทางที่จะได้ประโยชน์ภายหน้าชดเชย ทางขี้อ้อนนั้น เช่นตัวเธอ
 เก่งขายแสดง มีความขยันเป็นพิเศษ ถึงวันโรงเรียนหยุด ไป
 รับหนังสือพิมพ์มาเที่ยวเร่ขาย เธอจะได้สัปดาห์ละในวั้นนั้น ไม่
 ต้องรบกวนบิดามารดาขอสตางค์ชื้อขนม อย่างนี้เรียกว่าทาง
 ขี้อ้อน เห็นผลเร็ว ทางประโยชน์ภายหน้านั้น เปรียบเหมือน
 การเรียนของเธอ ที่เธอเรียนอยู่ทุก ๆ วัน ก็ยังไม่เห็นว่าได้อะไร
 คือเธอเรียนไปนาน ๆ จนสามารถนำความรู้ที่เรียนไป
 ทำการงานเลี้ยงตัวได้ จึงจะเห็นผล และผลที่เธอได้รียาจากการ
 เรียนนั้น เป็นผลที่เธอจะได้อาศัยเลี้ยงตัวเธอและคนอื่นไปจนตาย
 ทั้งวันหนึ่ง ๆ เธออาจหาสตางค์ได้มากกว่าขายหนังสือพิมพ์เป็น
 อันมาก การเรียนของเธอจึงถือว่าเป็นทางที่จะได้ประโยชน์ภาย
 หน้า เท่าที่ฉันอธิบายมานี้ ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่า ทางประโยชน์
 ภายหน้ากับขี้อ้อนต่างกันอย่างไรเท่านั้น ไม่ใช่จะให้เด็กเรียนมุ่ง
 แต่ประโยชน์ภายหน้า แล้วละเลยประโยชน์ขี้อ้อนเสีย ที่ถูก
 เราควรทำทั้ง ๒ อย่าง สักแต่มีเวลาจะทำได้ ก็ขออย่าให้ชดเชยกัน
 เช่นถึงเวลาเรียนเราก็ไปเรียน ถึงเวลาอยู่บ้านไม่ใช่เวลา
 เรียน เราก็ตั้งใจช่วยพ่อแม่หรือผู้ปกครองทำงานตามกำลังที่เรา
 จะทำได้ แต่ถ้าเราจะทำอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว

เช่นจะตั้งใจแต่เรียนอย่างเดียว ไม่ทำงานช่วยเหลือผู้ปกครองบ้าง ก็ไม่ถูก เพราะบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเราได้เลี้ยงดูเรา ให้เครื่องนุ่งห่ม ให้ค่าขนม ค่าเล่าเรียน เป็นต้น ถ้าเราไม่ช่วยท่าน เราก็คงว่า เป็นเด็กไม่ค้มุงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่นึกถึงความลำบากของผู้ที่มีพระคุณต่อเรา และถ้าจะมุ่งช่วยเหลือผู้ปกครองอย่างเดียวนั้นแล้วไม่เรียนหนังสือ ก็เป็นเด็กโง่ โทษจะทำมาหากินก็ลำบาก หากได้ไม่พอใช้จ่ายเลี้ยงตัวเราและผู้ปกครองของเรา ฉะนั้น ที่ถูกต้องควรทำทั้ง ๒ อย่าง ตามแต่โอกาสจะให้

คำถามประจำบทที่ ๑

- (๑) ประโยชน์ คืออะไร ?
- (๒) เงินทอง ความสุข เหล่านั้น เราจะหาได้อย่างไร ?
- (๓) ถ้าเราแสวงหาผิดทาง จะได้ประโยชน์จริงหรือไม่ ?
- (๔) ประโยชน์ปัจจุบัน กับ ประโยชน์ภายหน้า ต่างกันอย่างไร ?
- (๕) ประโยชน์ ๒ อย่างนี้ เราควรทำอย่างไร เพราะเหตุไร ?

บทที่ ๒

เหตุที่ ๑ สทฺธสาสมุปทา ความมีศรัทธา

ครู. วันก่อนนักเรียนได้ฟังเรื่อง ประโยชน์ภายนอกหน้าว่า
ต่างจากประโยชน์ข้างในอย่างไรแล้ว วันนี้ฉันจะอธิบายถึงเหตุ
คือความประพฤติที่จะให้ประโยชน์ภายนอกหน้าสมหมาย ต่อไป
เหตุนี้ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้ามีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑) สทฺธสาสมุปทา ความมี ศรัทธา

๒) สติสมุปทา ,, คติ

๓) จาคสมุปทา ,, ใจสละ

๔) ปญญาสมุปทา ,, ปัญญา

ฉันจะอธิบายเป็นอย่างๆ ไป วันนี้ฉันจะอธิบายความมีศรัทธา
ก่อน ศรัทธา คืออะไร ได้ฝึกกันคราวหนึ่งแล้ว เมื่อนำ
หนังสืออริยบทพินัยมาสอนว่า ศรัทธา มี ๒ อย่าง คือ ความ
รู้จักเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและของผู้ใหญ่ มี ครู
อาจารย์ บิดา มารดา เป็นต้น ที่เป็นผู้หวังดีต่อเราอย่างหนึ่ง
ความเชื่อมั่นว่าเราจะได้ผลเป็นความดี ก็เพราะเราทำถูก ได้

รับผลเป็นความเสียหาย ก็เพราะเราทำผิดอย่างหนึ่ง ฉะนั้น
จะไม่กล่าวให้ซ้ำซากอีก เช่นแต่เพียงระยอกตัวอย่าง คนมี
ศรัทธาไ้รับผลดีมาเล่าให้ฟังเรื่องหนึ่ง ดังนี้

แต่ครั้งโบราณนานมาแล้ว มีเจ้าชายองค์หนึ่ง ชื่อน
ท้าว เป็นโอรส พระเจ้าแผ่นดินชื่อ ทิฆัมภ์ ผู้ปกครองกรุง
โกศล ในเวลาที่เจ้าชายองค์นั้นเป็นเด็กอยู่ พระราชบิดา
ได้ เสียเมือง แก่พระเจ้ากาฬ ถูกพระเจ้ากาฬพาตัวไปฆ่า
และในเวลาที่น่าท้อใจนั้น เจ้าชายท้าวได้ปลอมตัวเป็นเด็ก
ราษฎรสามัญติดตามไปด้วย คนอื่นไม่มีใครรู้ว่า เด็กคนนั้นเป็น
ลูกคนที่ถูกฆ่า พระราชบิดาทรงทราบแต่ผู้เดียว จึงได้ ตรัส
เป็นคำสอนสั้นๆ ว่า จงเห็นแก่กาลยาว อย่าเห็นแก่กาลสั้น
เมื่อท้าวไ้รับคำสอนของพระราชบิดาอย่างนั้นแล้ว ก็นำมาคิด
คริครองใจเพื่อความเข้าใจ และเมื่อพระราชบิดา สิ้นพระชนม์

๑) โอรส ราชาคัพท์ แปลว่า ลูก

๒) พระราชบิดา ,, ,, พ่อ

๓) คือ ในสมัยโบราณ หัวหน้าบ้านกรบชอรบแย่งชิง
บ้านเมืองกัน

๔) ตรัส ราชาคัพท์ แปลว่า พูด บอกกล่าว

๕) สิ้นพระชนม์ ,, ,, ตาย

แล้ว ก็ได้สมัครเข้ารับราชการ ในวังหลวง ที่กรุงกาฬ
 นั้นเอง ที่เขาเป็นเด็กฉลาดและขยันขันแข็งมาก ทำอะไรมัก
 ได้ดีกว่าเพื่อนเสมอ หัวหน้าวังรักใคร่มาก ยกย่องให้
 เป็นผู้ช่วยทำงานแทนตัว ต่อมาที่เขาได้รับเลื่อนชั้นใน
 หน้าที่ราชการสูงขึ้นทุกที จนได้เป็นคนใกล้ชิดของพระเจ้ากาฬ
 เพราะที่เขาเป็นลูก กษัตริย์ วัระเบียมการงานของกษัตริย์
 ได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ทำอะไร ๆ ก็ถูก พระทัย พระเจ้ากาฬเสมอ
 พระเจ้ากาฬทรงรักใคร่มาก โปรดให้เป็นคนใช้ติดตัวพระองค์
 เสด็จไปไหนก็ไปด้วยเสมอมา ที่เขาเข้ารับราชการอยู่กับพระเจ้า
 กาฬหลายปีจนเป็นผู้ใหญ่ วันหนึ่ง พระเจ้ากาฬเสด็จไปล่า

- ๑) ราชการ ราชาศักดิ์ แปลว่า การของพระราชา
 ๒) กษัตริย์ ,, ,, ผู้ปกครองเขตต์
 หรือหัวหน้ากรวย
 ๓) พระทัย ,, ,, ใจ
 ๔) กษัตริย์แต่ก่อนในเวลาว่าง สงคราม ชอบ ออก ล่า
 สัตว์ป่า เป็นการฝึกการรบในป่าให้แคล่วคล่องอยู่
 เสมอเพื่อจะได้ออกสู้ศึกได้ทุกขณะยกมาอำเภอบ้าน
 เมือง

สัตว์ในป่า ก็ขว้างขวานมาตามเสกทั่ว และมาของพระเจ้า
 กาสลักขวานเป็นสามผลเท่าเร็วกว่ามาทางหลายทีไปในควรวน
 ฉะนั้น เมื่อพระเจ้ากาโลเนอตัวหนึ่งไปโดยเร็ว คนอื่นไม่มี
 ใครตามเสกทัน นอกจากขวานคนเดียว พระเจ้ากาโลทรงไล่
 เหนี่ยวไปนอเทียง ทรงเหนี่ยวอ่อนพระทัย จึงเสกดังจากม้า
 ทรงให้ขวานนั่งลงแล้ว ทรงเอา พระเศียร หนนทักขวาน
 บรรทมหลับไป เมื่ออยู่สองคอสองเข็นก็ขึ้นช่องให้ขวาน
 กัดแก้แค้นแทนพระราชบิดาได้สะทก จึงชักดาบออกประหล
 พระชนม์ พระเจ้ากาโลเสีย แค้นถึงคำที่พระราชบิดาได้
 สอนไว้ว่า ให้เห็นแก่กาลยาว อย่าเห็นแก่กาลสั้น ชนมา
 ได้ ก็สอศดาบไว้เสียตามเดิมแล้วนั่งแค้นพระเจ้ากาโล ในการ
 ทหาพระราชบิดาคนและเวียนเมืองทรพยสมทบขึ้นมาอีก ก็
 ชักดาบออกอีก แต่พอนั่งถึงคำสอนของพระราชบิดาก็สอ
 ศดาบเข้าฝักอีก แต่ชักดาบออกแล้วสอเข้า สอเข้าแล้วก็
 ชักออกอยู่อย่างนั้นหลายทวนหลายคร้ว จนพระเจ้ากาโลทน

๑) พระเศียร ราชศัพท์ แปลว่า หัว

๒) บรรทม ,, ,, นอน

๓) ประหลพระชนม์ ,, ,, ชั่ว

เห็นทีฆาวุชักกายออก ก็ตกพระทัย จึงรีบสั่งถามว่า เจ้าต้อง
การอะไรจึงทำอย่างนี้

ทิดฆาวุ. ต้องการปลงพระชนม์พระองค์เสีย

พระเจ้ากาฬ. ไฉนเจ้าจึงทรยศคิดการเลวทรามเช่นนั้น

ทิดฆาวุ. หาเลวทรามมิได้พระเจ้าค่ะ เพราะพระองค์
ฆ่าพ่อของข้าพระองค์คือพระเจ้าทิมต แล้วรีบทรพย์ สมบัติบ้าน
เมืองจนหมด ข้าพระองค์ผู้เป็นลูกจึงต้องคิดแก้แค้น

เมื่อพระเจ้ากาฬทรงทราบว่าทิดฆาวุเป็นโอรสของราชศัตรู
ก็ยิ่งตกพระทัยหนักขึ้น แต่ยังทรงมีพระสติอยู่ประกอบด้วยทรง
รักใคร่ทิดฆาวุมากด้วย จึงตรัสปลอบโยนทิดฆาวุว่า ชื่อนี้เป็น
ความผิดของเราจริง และสมควรแล้วที่เจ้าจะคิดแก้แค้น ก็แต่ว่า
ทัวเจ้า เราก็ได้เลี้ยงดูให้ไ้รับความสุขมาแต่เล็กจนโตถ้าเจ้า
คิดถึงคุณของเราอยู่บ้าง เราปฎิญาณให้ว่า ะมอบทรพย์
สมบัติทั้งหมดยกพร้อมทั้งชีวิตเราให้เป็น ภรรยา ด้วย เพราะเรา
ก็ไม่มีลูกชายจะสืบตระกูลแทนตัวต่อไป

๑) ราชศัตรู ราชาคัพท์ แปลว่า ศัตรูของพระเจ้า
แผ่นดิน

๒) ภรรยา แปลว่า เมีย

ท้าว. เมื่อไปจากกันแล้ว พระองค์จะไม่กลับคำ
แน่หรือ

พระเจ้ากาฬ. เราเป็นกษัตริย์ รักความจริงยิ่งกว่าชีวิต
เมื่อพระเจ้ากาฬ ทรงปฎิญาณให้เช่นนั้นแล้ว ท้าวก็สอ
กายเข่าลง แล้วก็นมกราบคำนับขอขมาโทษ ในการที่ตน
ได้ทำล่วงเกิน ต่อพระเจ้ากาฬผู้มพระคุณ แก่ตัวด้วย ตน ทน
พระเจ้ากาฬประทานอภัยโทษให้ เมื่อเสด็จกลับถึงพระนคร
แล้ว พระเจ้ากาฬก็ปรึกษามพระญาติข้าราชการและพลเมือง
ทั่วไป ทรงประกาศให้ทราบว่า ท้าวเป็นโอรสพระเจ้าทนต์
เจ้ากรุงโกศล ที่ถูกประหารชีวิต เป็นเนื้อหน่อกษัตริย์ซึ่งสมควร
จะสืบราชสมบัติแทนพระองค์ต่อไป แล้วได้ทรงจัดการเสกสมรส
กับพระราชธิดา มอบให้ปกครองทั้งกรุงกาฬและโกศล ท้าว
ก็ได้รวมนครทั้งสองเข้าเป็นเขตเดียวกัน ทำความร่มเย็นแก่
พระญาติทั้งสองฝ่ายและราษฎรทั้งสองกรุงแด่นั้นมา
เรื่องนี้ สอนให้รู้ว่าท้าวได้รบผลดีเมื่อปลายมือ ก็เพราะ
เชื่อฟังคำสั่งสอนของพระราชบิดา ฉะนั้นท้าวเห็นแก่กาฬดังนี้

- ๑) ประธานอภัยโทษ แปลว่า ยกโทษให้
- ๒) เสกสมรส แปลว่า แต่งให้เป็นสามีภรรยา
- ๓) พระราชธิดา แปลว่า ลูกสาวพระเจ้าแผ่นดิน

วยปลงพระชนม์พระเจ้ากาสิในขณะท้าวเป็นเด็กอยู่ก็ก ในขณะ
 อยู่ในป่าสองท่อนสองกษพระเจ้ากาสิก็กแม่จะปลงพระชนม์พระเจ้า
 กาสไคพระองค์หนึ่ง พระญาติของพระเจ้ากาสิ และข้าราชการ—
 การอน ๆ ยังมอกมาก เขาจะไวชีวิตท้าวแหลหรือ เขาก็ก
 ฆ่าท้าวเสียเหมือนกัน และถ้าท้าวไม่เชื่อว่า ความทำกต่อ
 พระเจ้ากาสิ ในคราวอยู่ในราชสำนักก็ก ในการถวายอภยไทย
 เมื่อพระเจ้ากาสิทรงขอร้องก็ก ว่าเป็นเหตุให้ไ้รับความกแล้ว
 ท้าวก็กไม่ทำกททามาแล้ว แต่เพราะท้าวเห็นแก่กาสิยาว
 เชือกของความทำกของท้าว จึงไ้รับผลกจริงกเลามาแล้วนั้น
 ท้าวเชื่อนั้นและไ้ทำตามความเชื่อนั้นตั้งแต่เป็นเด็ก มาไ้
 รับผลกเอาก่อนเมื่อท้าวเป็นผู้ใหญ่แล้ว ฉะนั้น ศรีททาทจึงชอว่า
 เป็นเหตุให้ไ้รับประโยชน์ในภายหน้าชอ ๑ กงน
 วนน ฉันทพมาพอสสมควรแล้ว วนหลังจึงจะอธิบาย
 สลลสมุปทา กอไป

คำถามประจำบทที่ ๒

- (๑) สททาสุมุปทา แปลว่า อะไร ?
- (๒) ความเชื่อ ที่เรียกว่า ศรีททาท มีก้อย่าง อะไรบ้าง?

๑) ราชสำนัก แปลว่า ที่อยู่ของพระเจ้าแผ่นดิน

- (๓) สุภาณีทว่า ให้เห็นแก่กาลยาว ชย้าเห็นแก่กาล
สั้น นั้น หมายความว่าอย่างไร?
- (๔) อะไรเป็นเหตุให้ทักขิภาวได้ครองสมบัติของกษัตริย์
ทั้งสองพระองค์?
- (๕) โฉนดรัชกิจางษ์ชื่อว่า เป็นเหตุให้ไภสผลกายหน้า?

บทที่ ๓

เหตุที่ ๒ สลัสมุปทา ความมึนศีล

ถึงคราวสอนบรรยายอีกวันหนึ่ง ครูก็เริ่มจะสอนความมึนศีล
ต่อไป จึงเขียน สลัสมุปทา ความมึนศีล ลงที่กระดานดำ แต่
ยังไม่ทันจะอธิบาย บังเอิญเหลียวไปเห็นหน้าเด็กชายวุ่น อายุ
๑๓ ขวบ คนหนึ่ง ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่มาโรงเรียนเมื่อวานนี้
ครูจึงถามว่า เด็กชายวุ่น เมื่อวานนี้ทำไมไม่มาโรงเรียน

เด็กชายวุ่น. ผมมา แต่ยังไม่ทันถึงโรงเรียน ตำรวจ
เขาจับผมไปโรงพักเสียขอรบ

ครู. ทำไมจึงถูกรบ

วุ่น. เขาหาว่าผมฆ่าตัวเจ้าแถมชอรบ

ครู. แล้วเราฆ่าเขาจริงหรือ

วุ่น. เปล่าขอรบ ผมปานกกระรอกที่จับอยู่บนสายไฟฟ้า
ค้างหาก แต่ลูกหินมันเลยไปถูกเจ้าคนนั้นเข้าเอง

ครู. แล้วอย่างไรต่อไป ไหนลองเล่าให้ฟังทีหรือ

วุ่น. แล้วเพื่อน ๆ ผมที่เอนมาด้วยกันเขาวังกลับไปบอก
บิดาผมว่า ผมถูกรบ บิดาผมรีบมาที่โรงพัก เจ้าคนนั้นเรียก

เอาเงินทั้ง ๑๐ บาท บิภาณมขอเสียให้เพียง ๔ บาท เพราะ
 แผลก็เล็กน้อย เจ็บคนนั้นไม่ยอม ท้อตำรวรเขาช่วยพ
 ช้แรงว่าผมไม่ได้แกลังกวยจึงไต่ยอม แล้วตำรวรเขาให้บิภาณ
 ทำหนังสือรับรองว่าจะไม่ให้ชกชนอย่างนอก เขาจึงปล่อยผมมา
 กว่าผมจะออกจากโรงพักได้ ก็หมดเวลาเรียนเสียแล้ว ผมจึง
 เลิกกลับบ้าน

คร. แล้วเขยวนเราเห็นหรือยังว่า เพราะเราไม่รักษา
 ภิรยาให้เรียบร้อย จึงทำให้พ่อแม่ต้องเดือดร้อนเสียเงินเสียทอง
 ทั่วเราเองต้องเสียเวลาเรียนไปวันหนึ่ง ช้าช่ายหน้าเขาที่เราต้อง
 ถูกตำรวรจับด้วย

วุ่น. ก็เขาแกลังหาว่าผมฆ่าเจ็บคนนั้นนชอริบ ที่จริง
 ผมปานกต่างหาก

เด็กอื่น ๆ ก็พากันหัวเราะ เพราะเห็นขันทีเด็กช่ายวุ่น
 ใ้รับโทษแล้ว ยังขันแกกวดต่อไปอีก

คร. นักเรียนทั้งหลายก็คิดว่า เด็กช่ายวุ่นขาดกรรม
 ช้อโทษ จึงได้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างนี้

เด็กช่ายแสง. เหลียวดูที่ครเขียนไว้ที่กระดานดำ จึง
 นึกขึ้นได้ แล้วตอบว่า ขาคัสลชอคนชอริบ

ครู. ขาคือข้อนี้อย่างไร

แสง. ถ้าเด็กชายรุ่นไม่ปานก็ ลูกหินมันจะไปถูก
เด็กคนนั้นโคหรือขอรับ

เด็กชายรุ่นค้านว่า ปาไม่ถูกน่ะ เพราะว่าขาคือข้อนี้
อย่างไรได้

เด็กชายสว่าง. ขาคือวิชาขอรับ

ครู. ขาคือวิชาอย่างไร

สว่าง. ถ้าเด็กชายรุ่น เชื่อว่าสิ่งที่เราทำลงไป เรา
ต้องรับผลของการทำนั้นดังนั้นแล้วเด็กชายรุ่นคงไม่เล่นปาน

เด็กคนอื่นบางคนก็เห็นด้วยกับเด็กชายแสง แต่บางคนก็
เห็นด้วยกับเด็กชายสว่าง เกิดแยกเป็นสองพวก ไม่ตกลงกัน

ครูจึงได้ชี้แจงให้ฟังว่า ลูกทั้งสองคน คือ ละเมียดคือข้อ
นี้ ทั้งใจปานก็ ถึงจะไม่ถูกน่ะ และน่ะไม่ตาย ไม่เป็นอัน
ขาคือจริงตามเด็กชายรุ่นค้าน แต่เป็นการทั้งใจละเมียด
และการที่ละเมียดคือได้ก็เพราะขาคือวิชา ถ้าเด็กชายรุ่นเชื่อว่า
การล่วงคิดถึงจะไม่เกิดเหตุให้ได้รับอันตรายในทันที ก็คง
ได้รับในภายหลัง อย่างไรก็ดีผลของการที่เราทำคงไม่พ้นไป
จากตัวเราได้เว้นแต่จะเร็วหรือช้าเท่านั้น ดังนั้นแล้ว ก็คงจะไม่

พ่อครัวพวกต่อนนายสง ได้กษายวันยถมอชน เมื่อใคร
อนุญาตจากครแล้ว จึงถามว่าถ้าเราดอศัลกนเสียมก ก็ไม่
ใครเป็นทหารชชอริ แล้วลงเวลาบ้านเมืองเกิดศก หรือเกิด
การตชน จะได้อทหารทไหนดไปรบเขาเล่า

กร. เชื้อชอยเป็นทหารหรือ

วุ่น. ชอชชชชชชช

๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

๑) เทคนิคว่า รงไฟ หรือ ทุ่งไฟ

ความชั่วร้าย ชำไ้ผลดีแก่คนหมู่มากเสียอีก ซึ่งเราควรหวัง
มากกว่าประโยชน์เราผู้เดียว และเหตุการณ์ของดวงคิด
ข้อต้นนี้ก็ไม่ค่อยเสมอๆ นานๆจึงจะเกิดขึ้นสักครั้ง นอกจาก
คิดก็ไม่ค่อยแต่ ปาณาติบาต ข้อต้นข้อเดียว ข้ออื่นๆก็อาจ
รักษาได้โดยไม่มีอะไรก็ขวางเลย ฉะนั้น คิดจึงไม่เป็นการ
ขัดข้อง แก่การเป็นทหารหรือตำรวจ แต่กลับเป็นผลดีมาก
ทั้งกล่าวแล้ว

วัน. ทนผมเข้าใจแล้วขอรับ

คร. คุณอธิบายคิดข้อต้นข้อเดียวยากยาวมาก แล้ว จะ
อธิบายข้ออื่นอีกก็โอกาสไม่พอ แต่นักเรียนก็ให้รู้จักคิด ๕
คิด ๘ คิด ๑๐ คิด ๒๒๗ จากหนังสืออริยทศพย และหนังสือ
อื่นๆ มาบ้างแล้ว ทั้งคิดที่นักเรียนจำเป็นต้องรู้ ก็มีแค่คิด ๕
ซึ่งพอจะรู้ได้แล้วว่า มีข้อห้ามอะไรบ้าง ไม่สามารถที่จะพบซ้ำ
ในหนังสือ เป็นแต่จะชี้ให้เห็นว่า คิดเป็นประโยชน์ในภายหน้า
อย่างไรอีกเล็กน้อยนี้ คือผู้ไม่มีคิดแม้จะมีความรู้ความ
สามารถก็มักจะทำการไปไม่ถอยคดออก มักไปหักสะบั้นหรือล้ม
จมลงกลางคันเพราะดวงคิดเสียมาก ซึ่งนับว่าเสียผลในภาย
หน้าโดยแท้ นักเรียนคงจะไ้รู้เรื่องต่างๆมาบ้างแล้ว เช่นผู้
มีความสามารถในหน้าที่การงานพอจะเป็นคนคมข้อเสีย หรือ

มีสติได้ก็เกิดเหตุเสียหายขึ้น เช่นยักยอกเงินหลวงบ้าง เงิน
บริษัทบ้าง ต้องเสียคนล้มจมไปก็มี เป็นคนขี้เมาจนเกิดเหตุ
เสียหายขึ้นก็มี ทำการคบโกงต่อรัฐบาลบ้าง ต่อบุคคลบ้าง
เช่นค่าของเทียม ของปลอม โดยอ้างว่าเป็นของดีค่าผืนเถื่อน
เหล่าเถื่อน เขาจับได้ตกลงโทษจำคุกบ้าง ปรักขี้บ้าง ลงโทษ
ก็เสียคน ส่วนผู้คิดแม้บางคนจะไม่มีความรู้ความสามารถ
มาก แต่ถาอาหารรักษาหนาทความทศทำได้ไปได้ตลอดไม่เสียหาย
ถ้ายังมีความรู้ความสามารถ ก็ช่วย ก็ยัง มีประโยชน์ มากขึ้น
เพราะผู้คิดจะทำหรือทำอะไร มักนึกถึงความเสียหายของผู้อื่น
ด้วยเสมอไป ระวังไม่ให้คิดของตนขาดหรือบกพร่อง ระวังไม่
ให้เกิดเสียหายแก่ตนเองและเกิดครอนแก่ผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนั้น
ตนก็ได้รับความสุข เพราะไม่มีภัยมีเวรต่อใครๆ และอาหารรักษา
การงานในหน้าที่ตลอดไปได้โดยไม่ล้มจมลงกลางคัน ทำประโยชน์
ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จตลอดไป ความมั่งคั่งจึงชื่อว่า
ประโยชน์ในภายหน้าข้อ ๑ ฉะนั้น

คำถามประจำบทที่ ๓

(๑) ศรัทธาข้อต้นเกี่ยวแก่คิดอย่างไร ?

- (๒) การเล่นวังแกเขา กับการเล่นไม่วังแกใคร เราชอบข้างไหน เพราะเหตุไร?
- (๓) การรักษาศีลขัดกับการ เป็น ทหารและตำรวจหรือไม่?
- (๔) คนที่ทำเงินปลอม ยักยอกเงินหลวง เป็นต้น ชาคดีหรือไม่?
- (๕) ความมีศีลเป็นประโยชน์ภายนอกอย่างไร?

บทที่ ๔

เหตุที่ ๓ จากสมุปทา ความมีใจสละ

ครู. เมื่อวันก่อนนี้ นักเรียนได้ฟังเรื่อง โทษของการ
ล่วงคิด และคุณของการมีคิดมาแล้ว วันนั้นฉันจะอธิบาย
จากสมุปทา ความมีใจสละต่อไป ความมีใจสละนั้น เป็นธรรม
ที่จะช่วยให้คนมีคิด เพราะคนที่มีคิดได้ ก็ต้องสละความ
ประพฤติกายอย่างที่เป็นข้าศึกต่อคิด เช่นคนที่ชอบเล่นยิงสัตว์
ก็ต้องเลิกเล่น ชอบพกโกหก ก็ต้องเลิกพูด ชอบดื่มของ
เมา ก็ต้องเลิกดื่ม ดังนั้นฉันจึงจะรักษาคิดได้ ถ้าไม่เลิก
ก็รักษาไม่ได้

ขณะนั้น เด็กชายแสงยกมือขึ้น

ครู. เด็กชายแสงสงสัยอะไรก็พูดไป

แสง. ภาคะในหนังสือวิทยาทรพีย์ แปลว่าให้ ที่ครู
แปลเมื่อกว่า สละความประพฤติกายอย่าง ไม่ตรงกัน หรือ

จาคะในอริยทรัพย์ กับ จาคะ ในสัมปรายภิกัตถประโยชน์คนละ
อย่างกัน

ครุ. จาคะ อย่างเดียวกัน ตามศัพท์ก็แปลว่าสละเท่า
นั้น แต่สละทรัพย์สิ่งของให้ผู้อื่น เขาเรียกว่า ให้ เพราะมี
ผู้รับการสละนั้น ส่วนสละความประพฤติบางอย่างนี้ ไม่มีผู้รับ
คือสละทิ้งเลย ฉะนั้นแปลว่า สละเลิก หรือ สละทิ้ง เพราะ
สละ ให้ นั้น นักเรียนได้รู้จากหนังสืออริยทรัพย์โดยละเอียด
แล้ว ฉะนั้นไม่อธิบายซ้ำ จะอธิบายสละเลิกสละทิ้งให้นักเรียน
ยังไม่เคยฟังต่อไป ความสละอย่างนี้ เป็นความจำเป็นสำหรับ
ผู้หวังความสุขความเจริญต่อไปภายหน้า โดยแท้ เปรี๊ยะ
เหมือนเราประสงค์ขึ้นทาสงฆนโค เราต้องยกเท้าจากพื้น
ล่าง ก้าวขึ้นบนโคชั้นที่ ๑ แล้วยกเท้าจากชั้นที่ ๑ ก้าว
ขึ้นชั้นที่ ๒ และต้องทำอย่างนี้เรื่อยไป จนถึงพื้นบนที่เรา
ประสงค์ ว่าจะขึ้นไปได้ ถ้าเราไม่สละพื้นล่างเลย คือไม่ยก
เท้าจากพื้นล่าง เราถึงก้าวขึ้นบนโคไม่ได้ ตัวเราก็คงยืนอยู่
พื้นล่างนั่นเอง หรือไม่สละชั้นโคชั้นโคชั้นหนึ่ง ที่เราเหยียบ
ขึ้นไป ตัวเราก็คงยืนหรือนั่ง ที่ชั้นโคชั้นนั้นอยู่นั่นเอง ไม่
ถึงพื้นบนที่เราประสงค์ได้ ฉะนั้นโค ความสุขและความเจริญใน

โลกนี้ หรือโลกไหน ๆ ก็ตามที่เรากำลังการ เราก็ต้องสละ
ทรัพย์สินบ้าง สละความประพฤติบางอย่างบ้างเรื่อยไป ตัวเรา
จึงจะถึงความสุขความเจริญได้ฉนั้น

ขณะนั้น เด็กชายวุ่นยกมือขึ้นอีก ครู่จึงถามว่า นายวุ่น
สงสัยอะไรอีกหรือ

วุ่น. ตามที่ครูอธิบายนั้น ผมไม่สงสัย ผมเข้าใจแล้ว
แต่ว่าคอนทระสละกันจริง ๆ ซิซอรั บั ผมหนักใจ

ครู. หนักใจอย่างไร

วุ่น. ครูได้ชี้ความเสียหายในการเล่นปาลกันก่อนให้
ผมฟัง ผมก็เห็นว่าเสียหายจริง และอยากจะเลิกมันเสีย แต่
วันหลัง ๆ ไปเห็นนกมันจับอยู่เหมาะ ๆ ใจมันอยากจะไปรำไป
และถ้าคราวใดพลาดเข้า ก็ยังรู้สึกสนุกมาก ขางคราวนั้นก็ถึง
ความเสียหายขึ้นมาได้ ก็ยังได้ ถ้าไม่ทันนึกเข็นคองปลา
เมื่อเป็นอย่างนี้ ครูจะให้ผมสละได้อย่างไร

ครู. เด็กชายวุ่นก็มาก มีใจเป็นลูกผู้ชาย เห็นสิ่งไร
ไม่ก็ตั้งใจสละจริง ๆ สมกับที่ซอเบเป็นทหารแท้ ๆ อย่างนี้จึง
จะได้ความจริง ต่อไปข้างหน้า เด็กชายวุ่นจะเป็นคนดีจริง
คนหนึ่ง นักเรียนทั้งหลายควรจำไว้เป็นตัวอย่าง ครูจึงได้ถาม
เด็กชายวุ่นต่อไปว่า เธอรู้หรือไม่ว่าความสนุกนั้น เกิดจากไหน

วุ่น. เกิดจากปลาฉลามขอรบ

ครู. หันมาถามเด็กชายสว่างว่า จริงหรือเด็กชายสว่าง
ที่เด็กชายวุ่นตอบว่า ความสนุกเกิดจากปลาฉลาม

สว่าง. ไม่จริงขอรบ ผมไม่เห็นสนุกสักหน่อย ผม
สงสัยว่ามันชั่วร้าย มันเป็นสัตว์ที่มีความกลัวมาก เพียงแต่จะ
เที่ยวหากินวันหนึ่ง ๆ ก็ลำบาก ผมสังเกตเห็นมันเหลียวหน้า
เหลียวหลังระวังตัวอยู่ทุกขณะ

ครู. อย่างไร เด็กชายวุ่น เด็กชายสว่างเขาว่าเขาไม่
เห็นสนุกกว่า

วุ่น. ก็เขาไม่ชอบเล่นอย่างนั้น เขาก็ไม่เห็นสนุก
ขอรบ

ครู. ถ้าอย่างนั้น ความสนุกจะเกิดจากชอบคอกกระมัง

วุ่น. เห็นจะฉลามขอรบ

ครู. ไม่เห็นจะละ ลูกที่เคียว เพราะคนที่ไม่ชอบใน
เรื่องใด ก็ไม่สนุกในเรื่องนั้น ที่เห็นสนุกก็เพราะชอบนั่นเอง
ความชอบใจเป็นของสัตว์ไค้ยากมาก น้อยคนที่ระสละไค้กัน
หมดสันที่เคียว เว้นไว้แต่พระพุทธรเจ้า ผู้เป็นเจ้าของพระพุทธร-
ศาสนา และลูกศิษย์ของพระพุทธรเจ้า ที่เขาเรียกว่า พระ

ธรหนัก เท่านั้น แต่ถึงอย่างนั้น เรายังมัวนอนหรือเปลี่ยน
 ใจ คือผอนหนักมาเป็นเขา เปลี่ยนสิ่งที่เสียหายมาเป็นสิ่ง
 ไม่เสียหาย เปลี่ยนจากไม่เสียหายแต่ไม่คิด มาเป็นคิด
 เช่นเมื่อก่อน แต่เธอไม่ได้ตั้งใจจะการป่านกเล่น เธอก็ป่านก
 ใจโดยไม่มียัง ครั้นเธอตึงใจใส่เข้า และนึกถึงความเสีย
 หายที่เป็นผลของการป่านนั้น ก็ปรากฏว่ายังไ้ข้างบางคราว
 ค่อยไปถ้าเธอหมั่นนึกเช่นนั้นบ่อย ๆ ใจก็คุ้นเข้า จะเห็นความ
 เสียหายประจําใจอยู่เสมอ เธอก็ไม่อยากจะป่านเอง นี่คือผอน
 หนักเป็นเขาจนทุกที เรียกว่าผอนอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง
 เปลี่ยนความชอบใจในสิ่งที่เสียหายมาเป็นความชอบใจในสิ่งที่ไม่
 เสียหาย ชื่อนี้ ฉะนั้นแล้วความประพฤติบางอย่างของฉันทให้ฟัง
 พอเป็นตัวอย่างเล็กน้อย คือเมื่อก่อนนี้ ฉันชอบเที่ยวมากไม่
 ค่อยอยู่ที่บ้าน คุหนึ่งบ้าง ละครบ้าง ไปตามถนนหนทาง
 ครอบงำชอกน้อยบ้าง ไม่อย่างนั้น ก็ตามบ้านเพื่อนฝูงบ้าง
 เรื่อย ๆ ไป สักแต่ทำให้ใจเหวี่ยงแล้วก็สบายใจ ครั้นต่อมา
 เกิดความเคียดกรอนขึ้น ก็จึงเอนตัวไปในทางเป็นครูไม่พอ
 ใจ ต้องเป็นหนักเขา บางทีกลับก็กั้น เขาก็ไผ่เผ มาสอน
 นึกเวียนไม่ไ้สะดวก เพื่อนฝูงที่ฉันไปคุยที่บ้านเขาน้อย ๆ ก็

มักไม่พอใจ เพราะเขาคงเสียงานเสียการ นอกจากนั้น
 ใครเขาเกิดเรื่องเดือดร้อนกันขึ้นที่ไหน เช่นเขาถูกชะโมยขึ้น
 บ้านบ้าง ถูกวางรวบบ้าง ลูกสาวหลานสาวเขาหายไปบ้าง
 เขาก็สงสัยว่าฉันเป็นคนร้ายด้วยบ่อย ๆ ที่จริงฉันไม่เคยประพฤติก
 เช่นนั้นเลย ออกคราวหนึ่งไฟไหม้ขึ้นที่บ้านใกล้ ๆ กับบ้านฉัน
 ที่บ้านฉันก็ตองชนข้าวของออก แต่ฉันไม่อยู่ ไม่ได้ช่วยเขา
 กลับมาถูกบิคาตงโทษ ให้ฉันกลับเข้าบ้านคนเคียวแทยคนยิง
 รุง เพราะหัดทอนงเจียม น้องสาวฉัน เขาช่วยฉันหามของโต ๆ
 เสียหมดก่อน หากไม่ รุงแล้วยังคงชนไม่หมดแน่ ฉันรู้สึก
 ว่าความเดือดร้อนทั้งนี้ เกิดจากการไม่อยู่คึกบ้านของฉันนั้น
 เอง จึงพยายามเลิกเที่ยว แต่ใจยังอยากเที่ยวอยู่ จึงหาวิธี
 แก่ คือไปซื้อซอฮ้อ มาคนหนังกบโน้ตเพลง ขอความช่วยเหลือ
 จากเพื่อนให้เขาหัดให้สนุกสนาน ไม่แพ้เที่ยวเหมือนกัน ไม่ต้อง
 ดกก้าวหาใส่โทษอย่างแต่ก่อน ต่อมารู้สึกว่าการเล่นซอต้อง
 นั่งอยู่กับที่นาน ๆ สำหรับฉันไม่สบาย ก็เลยเปลี่ยนเป็นเล่น
 ตะกร้อบ้าง ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ แต่งบ้านบ้าง การปลูกต้นไม้
 แต่งบ้าน ฉันหาวิธีให้สนุก คือมีการแข่งขันชิงรางวัล ระหว่าง
 พี่สาวน้องสาว และพี่ชายน้องชายของฉัน เช่นปลูกกุหลาบ

ชะนิกเดียวกัน กันเท่า ๆ กันคนละกัน และหาวิธีประสมอยู่
 บ้าง ถ้าของใครงามกว่าเพื่อนก็ไ้รางวัล โดยเราทุกคน
 ออกสตางค์ซื้อของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นรางวัล และมอบให้บิดาฉัน
 เป็นคนตัดสิน ต่อมาบิดาฉันเห็นสนุกด้วย จึงสั่งให้เลิกกันไม่
 ทุ่มคอกหรือผลหรือหัวก็ตาม ที่กินได้ เช่น พริก ขิง ข่า
 ตะไคร้ มะเขือต่าง ๆ เป็นต้น มาปลุกรวมกันไม่ทุ่มคอกหรือ
 ไขงามเป็นละเมาะเล็ก ๆ คนละที่ ๆ ถ้าของใครผสมไ้ค
 กเป็นละเมาะสวย โดยไขและลูก และกัน ของไม้เหล่านั้
 ไม่ซัดกัน ก็ไ้รางวัลของท่านบิดาเองที่เกี่ยว ฉันรู้สึกว่สนุก
 ไม่แพ้การเที่ยว และการเล่นคนตรี แต่ผลที่ได้ แทนที่จะเป็น
 ความเกือกร่อนอย่างแต่ก่อน กลับเป็นไ้รับประทานสิ่งเหล่านั้
 และไ้คอกไม้ต่าง ๆ เสียบแจกันแต่งโต๊ะบ้าง บูชาพระบ้าง
 โดยไม่ต้องออกสตางค์ นอกจากนั้นเราก็กินไ้ความร่เือง
 เพราะปลุกกันไม้ต่าง ๆ ด้วย นี่เป็นวิธึเปลี่ยน คือเปลี่ยนความ
 พอใจในสิ่งที่มีโทษ มาเป็นความพอใจในสิ่งที่ไม่ม้โทษ เปลี่ยน
 จากสิ่งที่ไม่ม้ประโยชน์ มาเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ วิธึผ่อนและ
 วิธึเปลี่ยนทั้งสองก็กล่าวมานี้ ก็เรียกว่าสละเหมือนกัน คือ
 สละเลิกจากสิ่งชั่วมาทำสิ่งดีแทน เป็นชั้น ๆ เหมือนขึ้นบันได
 ก็กล่าวแล้ว

อนึ่ง การสละนี้ คนที่มีใจสูงหวนประโยชน์แก่คนหมู่
 มาก เขาสละกันไต่กระทั่งชีวิต เช่นทหารทยอยไปตายในคราว
 บ้านเมืองเกิดกลางภายใน หรือสงครามภายนอก เพื่อดแลก
 เอาความสงบสุขให้แก่บ้านเมืองเป็นต้น ที่จริงการสละเช่นนี้
 ไม่น่าจะทำให้ เพราะชีวิตคือความเป็นอยู่นั้น ไม่ว่าสัตว์หรือ
 คน ย่อมรักมากกว่าทรัพย์สินสมบัติและร่างกายบางส่วน คนเรา
 พยายามหาทรัพย์สินสมบัติกันไว้มากเพื่อบำรุงชีวิตกันทั้งนั้น แต่ทำ
 ไมในเวลาเกิดศึกสงคราม เขาจึงสละชีวิตอันเป็นของรักมาก
 นั้นเสีย เพื่อดแลกเอาความสงบแก่บ้านเมืองไต่เถา ถ้าเราก็คิด
 ให้ถูกต้อง ก็จะไม่เห็นพ้องกับเขา เพราะว่าคนเราทุกคนต้องตาย
 เราจะไปปราบศัตรูหรือไม่ไปก็ต้องตายเท่ากัน แต่ผลของการ
 ตายไม่เท่ากัน คือ ตายที่บ้านด้วยโรคภัย หรือไฟไหม้ตาย
 ตกน้ำตาย เป็นต้น ไม่ไต่อะไรเลย แต่ถ้าไปตายในการ
 ปราบศัตรูของบ้านเมือง ส่วนตัวเราก็คือเสีย มีคนยกย่อง
 นับถือ พ่อแม่ลูกเมียของเรา พระมหากษัตริย์ของเรา เพื่อน
 ร่วมชาติของเราไต่อยู่เป็นสุขต่อไป จึงเห็นไต่ว่า เมื่อดังคราว
 จำเป็นเข้าเช่นนั้นแล้ว แม้ชีวิตเราก็คือสละ ที่หน้าหมวก
 ทหารเขาจึงมีสัญญาคือเป็นเครื่องหมายไว้ว่า “สละชีพเพื่อ

ชาติ” ซึ่งหมายความว่า ยอมตายเพื่อรักษาความสงบสุข
 ของเพื่อนร่วมชาตินั่นเอง ผู้ที่นักเรียนทั้งหลายควรระลึกถึง
 พระเดชพระคุณในเรื่องสถานะนี้คนมีอยู่ ๒ คน คือ พระบาท
 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช องค์ที่ ๑ ซึ่งพร้อมด้วย บุรพชน
 ของพวกเรา ได้ยอมสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อแลกความเป็น
 ไทยให้พวกเราผู้เป็นลูกหลานได้รับความสงบสุขต่อมา พวก
 เราจึงได้ทำพระบรมรูปไว้บูชา และพระพุทธรูปเจ้าผู้เป็นบรมครู
 ของพวกเราอีกพระองค์ ๑ ที่ทรงสละทั้ง ทศพร สมบัติลูก
 เมียบ้านเมืองตลอดจนพระชนม์ชีพ เพื่อแสวงหาทางบรรเทา
 ทุกข์เพิ่มสุขแก่ชาวโลกทั่วไป ได้แล้วทรงนำมาพยายามแนะนำ
 สอนจนสุดพระปัญญาความสามารถของพระองค์ ที่ทรงกระทำไ้
 เราทั้งหลาย แม้จะเกิดมาในภายหลัง ก็พลอยได้รับประโยชน์
 นั้นด้วย เช่น สัมปราชัยก็อดประโยชน์ ทศนิกาก็อดอธิบายอยู่
 ก็เป็นคำสอนของพระองค์เหมือนกัน พวกเราจึงได้สร้างพระ-
 พุทธรูปไว้บูชา การสละของพระพุทธยอดฟ้าก็ การสละของ
 พระพุทธรูปเจ้าก็ เป็นประโยชน์ในภายหน้าของพระองค์ เป็น

- ๑) บุรพชน คือคนที่เกิดก่อน ได้แก่ ปู่ ย่า ตา
 ทวด เป็นต้น

๒ อย่าง คือ ส่วนพระองค์ได้แก่พระเกียรติยศชื่อเสียง ที่
เราพากันยกย่องนับถือบูชาอยู่ทุกวันนี้ ส่วนผู้อื่นได้แก่
ความสงบและสุขภาพจิตใจที่พวกเราได้รับอยู่ทุกวันนี้ นอกจาก
นี้ เมื่อต่อไปนักเรียนได้เรียนร่ำมาก ๆ ขึ้น ก็จะได้พบข้อเสีย
คนสำคัญ ๆ ที่สละประโยชน์สุขของตัวเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก
ด้วยตัวเอง มากจนตกที่ คนเหล่านั้นล้วนหวังประ-
โยชน์ภายหน้าด้วยการสละกันทั้งสิ้น การสละจึงเป็นประโยชน์
ในภายหน้าอีกข้อ ๑ กัน

คำถามประจำบทที่ ๔

- (๑) การสละ มีกี่อย่าง อะไรบ้าง ?
- (๒) ถ้าเราต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เราไม่สละสิ่งอื่น
แทนจะได้หรือไม่ ?
- (๓) วิธีสละ ในหนังสือนี้ มีกี่อย่าง อะไรบ้าง ?
- (๔) สุภาษิตที่หน้าหมวดทหารว่า “สละชีพเพื่อชาติ”
นั้น หมายความว่าอย่างไร ?
- (๕) ทำไมเราจึงสร้างพระพุทธรูป และบรมรูปไว้
บูชา

บทที่ ๕

เหตุที่ ๕ ปณฺณาสมฺปทา ความมีปัญญา

คร. วันก่อนฉันอธิบาย ภาคสมฺปทา ความมีโสต
ให้นักเรียนฟังแล้ว วันนี้ จะอธิบาย ปณฺณาสมฺปทา ความมี
ปัญญาต่อไป ปณฺณา แปลตรง ๆ ว่า ความฉลาด ความฉลาด
นี้ เป็นเครื่องช่วยให้คนสะดวกในทางที่สมควร เพราะว่าคนที่ไม
ฉลาดแล้ว แม้จะมีโสตไค้อยู่ข้าง ก็มักจะไม่ถูกทาง
เช่น นักเรียนบางคนยอมสละเวลาเรียนเพื่อไปเที่ยวสนทนากับ
เพื่อนบ้าง เที่ยวดูการมหรสพบ้าง เกิดฉะนั้น นัยว่า
เป็นเด็กโง่แท้ ๆ เพราะการเที่ยวเช่นนั้น เวลาอื่น ๆ นอกจาก
เวลาเรียนก็มีเป็นอันมาก เราเรียนกันอย่างมากมาย
ราว ๕—๖ ชั่วโมงทุกวันนั้น และเวลาเรียน ๕—๖ ชั่วโมง
ทุกวันนั้น เป็นเวลาที่เขามีสิทธิจะได้ความรู้ความฉลาดเท่ากับ
เด็กอื่น ๆ แต่เขาไม่ฉวยโอกาสนั้นให้เป็นประโยชน์แก่เขา
กลับสละไปเที่ยวเสีย น่าเสียดใจจริง ๆ ที่เขาชอบทำการ ชัก

ขวางตัวเอง ลงโทษตัวเอง โดยไม่ปล่อยให้ตัวมีโอกาสได้รับความ
 ความรู้เท่ากับคนอื่น ๆ เวลา^๕มีธุระ^๕จำเป็น^๕เกิดขึ้น เวลา^๕เก็บ^๕ใช้^๕เหล่านี
 เรา^๕จำเป็น^๕ต้อง^๕สละ^๕เวลา^๕เรียน^๕อยู่^๕แล้ว ยัง^๕มา^๕สละ^๕ใน^๕คราว^๕ต้อง^๕การ
 เทียว ต้อง^๕การ^๕การ^๕เล่น^๕ต่าง ๆ ซึ่ง^๕ไม่^๕จำเป็น^๕เช่น^๕อีก แล้ว^๕จะ^๕เหลือน
 เวลา^๕เรียน^๕อยู่^๕สัก^๕ก^๕มาก^๕น้อย^๕ จะ^๕เรียน^๕ทัน^๕เพื่อน^๕เขา^๕ได้อย่างไร จะ
 สอด^๕ได้^๕ได้อย่างไร จะ^๕มีความ^๕รู้ ความ^๕ฉลาด^๕เหมือน^๕เพื่อน^๕เขา^๕ที่^๕ไหน
 เด็ก^๕ที่^๕ไม่^๕ฉลาด^๕ถึง^๕จะมี^๕ใจ^๕สละ^๕อยู่^๕ข้าง ก็^๕มัก^๕สละ^๕สิ่ง^๕ที่^๕ไม่^๕ควร^๕สละ
 เช่น^๕นั้น ฉะนั้น^๕การ^๕สละ^๕ที่จะ^๕เป็น^๕ไป^๕ถูกต้อง^๕ตาม^๕ทาง^๕ที่^๕ควร^๕จะ^๕ต้อง
 อาศัย^๕ปัญญา^๕ด้วย และมี^๕ใช้^๕เฉพาะ^๕แต่^๕การ^๕สละ^๕เท่านั้น ที่^๕คน
 เรา^๕ต้อง^๕อาศัย^๕ปัญญา แม้^๕ศรัทธา ศีล ๒ ข้อย^๕ข้าง^๕ต้น ก็^๕ต้อง
 อาศัย^๕ปัญญา^๕เหมือน^๕กัน ตลอดจน^๕ใน^๕กิจการ^๕อื่น ๆ ทั่วไป^๕ที่^๕คน^๕จะ
 ต้อง^๕ทำ^๕ทาง^๕กาย ทาง^๕วาจา และ^๕ทาง^๕ใจ จำ^๕ต้อง^๕อาศัย^๕ปัญญา
 พิจารณา^๕ให้^๕รอบ^๕คอบ^๕ก่อน^๕ทั้ง^๕สิ้น ไม่^๕เช่นนั้น^๕ก็^๕การ^๕นั้น^๕ก็^๕มัก^๕ไม่
 ใฝ่^๕ผล^๕ก็ ฉะนั้น^๕ปัญญา^๕จึง^๕เป็น^๕ของ^๕จำเป็น^๕สำหรับ^๕ผู้^๕หวัง^๕สุข^๕ประ
 โยชน์^๕ภาย^๕หน้า^๕โดย^๕แท้ ที่^๕จริง^๕ปัญญา^๕นั้น^๕คิด^๕ที่^๕คน^๕เรา^๕มา^๕แล้ว
 แต่^๕กำ^๕เน็ด^๕ทุก^๕คน เหมือน^๕แสง^๕สว่าง^๕ที่^๕มี^๕อยู่^๕ใน^๕ดวง^๕ไฟ^๕ทุก ๆ
 ดวง แต่^๕เป็น^๕ดวง^๕ไฟ^๕ด้าน^๕ยัง^๕ไม่^๕มี^๕แสง^๕สว่าง^๕มาก ต่อ^๕เมื่อ^๕ไ้^๕เติม
 เชื้อ คือ^๕เมื่อ^๕เรา^๕เติม^๕โตะ^๕ขึ้น^๕ได้^๕รู้^๕ไ้^๕เห็น^๕มาก ๆ เข้า แสง คือ

บัณฑิตจึงจะปรากฏมากขึ้น ฉะนั้นคนบ้านป่าที่ใครๆ ใ้เห็นน้อย
 จึงปรากฏว่ามีบัณฑิตน้อย ส่วนคนในเมืองที่ใครๆ ใ้เห็น
 มากจึงปรากฏว่ามีบัณฑิตมาก แต่แม้คนที่ใครๆ ใ้เห็นมาก
 ถ้าไม่เลือกเฉพาะเชือกที่ดี แล่งนั้นก็ไม่ว่าแรมใส่ เหมือนไฟ
 ที่เติมเชื้อฟืนเขื่อนวามนียงเป็นกัน อันเป็นเชือกหยาบ แม้จะ
 เป็นดวงโตก็ไม่แรมใส่ สู้ไฟที่เติมเชื้อละเอียดเช่นน้ำมันกาซ
 เป็นกัน ไม่ได้ แม้จะเติมลงไปแต่เล็กน้อยเป็นไฟดวงน้อยๆ แต่
 ก็ยังสว่างกว่าไฟพันไฟโตเป็นไหนๆ บัณฑิตก็เช่นนั้น ถ้าเรา
 เลือกเชื้อ คือความรู้ที่ดีๆ เช่นครูเลือกเฉพาะความรู้บาง
 อย่างที่จะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนมาสอนให้ บัณฑิตของ
 นักเรียนย่อมจะแรมใส่ดีกว่าเด็กที่ไม่เป็นนักเรียน ซึ่งเก็บเชื้อ
 บัณฑิตของตนเองโดยไม่เลือกดีกว่าหรือเลว หยาบหรือ
 ละเอียด แต่ถึงนักเรียนที่มีบัณฑิตแรมใส่ เพราะครูช่วยเลือก
 เชื้อให้แล้วนั้น ก็ยังมีสิ่งที่เขาคิดก่อนบัณฑิตอยู่อีก อาจทำให้
 บัณฑิตวิห몽 มองไม่เห็นสิ่งที่เขาคิดและเป็นโทษโดยแรม
 แฉ่งไฟเหมือนไฟที่หลอกลำสอกปรก ย่อมจะต้องให้เห็นสิ่ง
 ละเอียดไม่ได้ หรือไฟที่หลอกลเป็นสีต่าง ๆ เช่น สีแดง สีเขียว
 เป็นต้น ก็อาจทำให้เห็นสีต่าง ๆ คลาดเคลื่อนจากความเป็น

จริงไปมาก ๆ สิ่งที่เป็นชาตักกตบัพฺพญานกคือความชั่วร้าย
 ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ใจ ความชั่วร้ายนั้น มีมากมายหลาย
 อย่าง พระพุทธเจ้าของเราทรงแสดงกษัตติยของบัพฺพญา
 ไว้ ๕ อย่าง คือ ความละโมภจัก ๑ ความปองร้ายเขา ๑
 ความท้อแท้ซึมเซา ๑ ความพึงเพื่อ ๑ ความลึงเลใจ ๑
 เหล่านี้ แต่ละอย่าง ๆ ล้วนเป็นชาตักกตบัพฺพญาทั้งนั้น เมื่อ
 ความชั่วร้ายเหล่านี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในใจ ย่อมทำ
 ให้บัพฺพญาไม่แถมใส เป็นเหตุให้คนดีเจ้าของบัพฺพญานั้นทำอะไร
 ผิด ๆ พลาด ๆ ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ทำสิ่งไม่ควรทำ เหมือน
 คนผู้ถือไฟไม่ค่อยสว่างถึงกล่าวแล้ว ย่อมระเหินผิดหนทาง
 โคนคอไม้ขวากหนามไปบ้าง ตกหลุมตกโคลนไปบ้างไม่รวน
 ฉะนั้นชักตัวอย่างคนที่ถูกความละโมภจัก เขายังบัพฺพญาให้พึง
 กันหนึ่ง คน ๆ นั้นคือ นักโทษรวณนางจัก อยู่บ้านใกล้ ๆ

๑) ความละโมภจัก ชลิตฺตวิสมโลก

๒) ความปองร้ายเขา พยาบาท

๓) ความท้อแท้ซึมเซา ถิ่นมัทธ

๔) ความพึงเพื่อ ชุทธชเรกุกกุฏ

๕) ความลึงเลใจ วิภิกขุ

กับบ้านฉันเอง เคยอยู่โรงเรียนเดียวกับฉันมาด้วย พ่อแม่
 เขาเป็นคนมีอันจะกิน มีเงินทองและที่ดิน นับว่ารวยกว่าพ่อแม่
 ฉันมาก ฉะนั้น เมื่อขณะที่การยังเป็นเด็ก ก็เป็นเด็กที่มีสตาจค์
 คึกคักไม่ใคร่ขาด นับว่าพ่อแม่เพียกว่าเด็กคนอื่นหลายคน แต่
 ถึงดังนั้น ยังไม่ว่าอะไรหยาบคายสิ่งของ ๆ คนอื่นอยู่เสมอ เพราะ
 เป็นคนมีใจมากได้ ไม่ว่าเจ้าของเขาจะให้หรือไม่ให้ สุดท้าย
 ชอบใจแล้วเป็นเอา กระดาษ ดินสอ น้ำหมึก ปากกา ของ
 เพื่อนนักเรียนด้วยกันข้าง เครื่องเล่นและขนมของแม่ค้าข้าง
 ไม่ใช่ว่าเด็กชายที่ไม่มีสตาจค์ พ่อแม่ให้มาวันละหลายสตาจค์
 แต่เด็กพวกนี้ไปเล่นหยอกหลอมน้อยคน ถูกครูลงโทษบ่อย ๆ
 ก็ไม่เข็ดหลาบ กลับขอเพื่อนว่าตัวเป็นคนเก่งเป็นคนฉลาด
 ได้กินขนมและของเล่นโดยไม่ต้องเสียสตาจค์ เมื่อโตขึ้นชอก
 รากโรงเรียนแล้ว นายรก็ยังไม่ละความประพฤตินั้น กลับ
 เล่นการพนันมากขึ้น เมื่อมีเงินไม่พอเล่น ก็เขียนชวนให้
 ชะโมยเก่งขึ้นด้วย ชะโมยสิ่งของ ๆ ญาติ พี่น้องข้าง คนอื่น
 ข้าง เกิดเรื่องถึงโรงถึงศาลกันบ่อย ๆ แต่พ่อแม่ของนายร
 มีลูกชายคนเดียว ก็ตามใจมาก ลูกไปทำอะไรมา เขาพ่อ
 ร้องก็ยอมเสียเงินให้เขาเสีย ขอความเลิกแล้วค่อยกันไปถึง
 อยู่เนื่อง ๆ นายรก็ยังได้ใจ ครั้นต่อมาเมื่อได้กับนางจึกและ

มีลูก ๒ คนแล้ว ได้เกิดเรื่องสำคัญขึ้น คือได้คบคิดกับ
 พวกเพื่อน ๆ เขาหลายคนไปปล้นบ้านกำนันมี บุญธรรม กรม—
 การอำเภอออกทำการสืบไต่ระแคะระคายว่า นายรกับพวกเป็น
 ผู้ร้าย จึงได้จับตัวมอบให้อัยการฟ้องร้องตามระเบียบ ทนพ่อแม่
 และลูกเมียของนายรก็ต้องเที่ยววิ่งหาเงินจ้าง คน โนน คนนี้
 เพื่อให้เขาช่วยเป็นพยาน เปิดความว่านายรไม่ได้ทำการ
 อย่างนั้น คนที่คิดทำผิดเขาก็ไม่รับ คนที่เห็นแก่ได้ก็รับ
 แต่โดยมากพวกที่รับนั้น มักหลอกลวงเอาเงินค่าจ้างเท่านั้นเอง ยัง
 พวกที่เกลียดคนนายร เพราะนายรเคยฉ้อโกงเขาบ้าง จะไม่
 ของ ๆ เขา และของญาติพี่น้องเขาบ้าง แต่ก่อน ๆ มา
 พ่อแม่และเมียนายรก็กลัวเขาจะเข้าหานายร ต้องเอาเงินไป
 บิดปากเขาคนดะมาก ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้น นักเรียนลองคิดกึกกักรอ
 ว่า ข้าวของเงินทองที่กินของพ่อแม่และเมียของนายรจะเหลืออยู่ได้อย่างไร
 และลงทีศคนนายรก็ต้องเข้าตระวาง กลายเป็นนักโทษขอรออยู่บน
 ทอดนั้น ทำให้พ่อแม่ลูกเมียต้องนั่งเฝ้า น้ำตาเซ็ดหัวเข้า
 ทรมานสมกับที่มี นักโทษรก็ผลาญเสียจนหมด พ่อแม่ก็แก่ลง
 ทุกวัน ทำงานทำการไม่ได้เหมือนอย่างแต่ก่อน ที่คนก็ต้อง
 ขายเป็นอกราวเอาเงินมาช่วยเหลือนักโทษแล้ว ต้องเข้าบ้าน
 เขาอยู่ ฆ่าค่าเข้าก็ต้องค้าง เพราะหาได้ไม่พอใช้จ่าย ลูก

๒ คนก็ยังเล็ก บางวันก็ไ้กิน บางวันก็ไม่ได้กิน น่าสลดไ้
 อย่างยิ่ง ที่จริงนักโทษจริงก็เ็นพลเมืองคนหนึ่ง มีสิทธิจะเข้ามา
 หากินไ้ตามชอบธรรม และมีทรัพย์สินของพ่อแม่เป็นต้น
 ทุนอยู่ด้วย ถ้านักโทษจริงเข้ามาหาเงินโดยสุจริต ไม่เบียดเบียน
 เพื่อนบ้านแล้ว เขาอาจเป็นคนมีชื่อเสียงและร่ำรวยกว่าเพื่อน
 ในตำบลไ้คนหนึ่ง แต่ที่นักโทษจริงไม่ทำงานตามทางที่สุจริต
 เหมือนคนอื่นเขา ก็เพราะความละโมภะเข้ายังบัญญัติไว้ ทำ
 ให้เห็นผิดเป็นถูก เห็นชั่วเป็นดีไป คือกลัวเห็นเสียว่าทำการ
 หาเงินตามธรรมดานั้นลำบาก กว่าจะได้เห็นเงินเห็นทองก็ช้า
 และเห็นกเห็นน้อยมาก สู้หาทางเล่นการพนันและจะโมยเอา
 ข้าวของเงินทองของคนอื่นสะดมไ้แล้วไม่ไ้ เห็นเงินเห็นทอง
 เร็ว และเข้าใจว่าตัวฉลาดหาเงินทองไ้ไม่ค้องทำการงาน
 เห็นกเห็นน้อยอย่างเขาค้วย ที่จริงการที่นักโทษจริงไปเที่ยวจะโมย
 เขานั้น คนไ้ที่ทราบจากปากเมียเขายัง คนที่ใกล้ชิดก็ยังอ้าง ว่า
 บางคืนฝนตก นักโทษจริงต้องไปนั่งชุ่มอกหลังนอกคนนอนตากฝนอยู่
 ตลอดคืน โดยยังไม่ไ้ซื้อจะจะโมยไ้ก็มี บางครั้งถูกเจ้า
 ทรัพย์ไ้ตีเขาอย่าง ฟันเขาอย่าง แทบจะค้องเสียชีวิตก็มี ช้า
 เจ็บมาแล้วก็ไ้ไม่กล้าให้หมอรักษาในที่เข็บเขย โดยกลัวเรื่องที่
 ทั่วไปทำไ้ไม่ค้มานั้นจะปรากฏขึ้น ตัวจะต้องถูกเจ้าหน้าที่ยกม

ไปลงโทษ ถ้าเป็นคหบดีทักขิณาเอาเอง จะหาข้านานเท่าไร
ก็คหบดีของเขา นักเรียนสองนักถึงความเป็นผู้ของนักโทษ
ก็ทักขิณาว่า เป็นผู้ลำบากสักเพียงไร ไม่มีสิทธิจะได้รับความ
ปลดปล่อย ระบายกาย ระบายใจ อย่างคนทั้งหลายอื่น นอก
จากนั้น ยังทำให้พ่อแม่พลอยได้รับความลำบาก ทำให้ลูก
เมียพลอยอด ๆ อยาก ๆ พ่อแม่ของนักโทษนั้นก็ไม่มี วิตถล
ไม่ถูกทาง ไม่ค่อยปราบปรามเสียให้เข็ดหลาบตั้งแต่เป็นเด็ก
อยู่ ค่อยแต่ตามใจเรื่อยไป ไม่รู้ว่าผิดหรือถูก ตัวก็ต้องพลอย
เกิดกรรมเพราะลูกในภายหลัง นั่นเป็นเหตุหาควรความชั่วคือ
ละโมภกิจอย่างเกินกว่า ถึงความชั่วอันนี้อาจยังบัญญัติให้คนเจ้า
ใจผิด ทำการที่ไม่ควรได้ต่าง ๆ เหมือนกัน แต่ฉันจึงบอกกล่าว
เพราะจะมากเกินไป

เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเราผู้หวังความสุขและ
ประโยชน์ในภายหน้าทุกคน ที่จะคอยกำจัดความชั่วร้าย
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ใจ เพื่อรักษาบัญญัติของเราให้เต็มใสอยู่
เสมอ เราจะให้รู้จักเลือกว่าสิ่งใดมีเหตุผลควรเชื่อถือได้ สิ่ง
ใดไม่สมเหตุผลสมควรเชื่อถือ ซึ่งเรียกว่าศรัทธา และ
บัญญัติกับศรัทธาทั้งสองนี้แหละ จะทำให้เห็นคุณของการมีศีล
เห็นโทษของการล่วงศีล ตลอดจนรู้ถึงสิ่งควรละไม่ควรละ

ทวีย เมื่อธรรมทั้ง ๕ ของเรา ได้ช่วยการช่วยเหลือกัน
 และกันเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมสามารถช่วยเราให้ได้รับความสุข
 ประโยชน์ในภายหน้าสมควรหมายไว้ ทำนิจให้ศีลธรรม
 ๕ อย่างนี้ว่า ธรรมเป็นเหตุให้สมควรอย่าง ธรรมเป็นเหตุ
 ให้ได้ประโยชน์ภายหน้าอย่าง ดังนี้.

คำถามประจำบทที่ ๕

- (๑) ขัณฺณฺญา เปรียบเหมือนอะไร?
- (๒) อะไรเป็นข้าศึกของขัณฺณฺญา?
- (๓) เราต้องการเป็นคนมีขัณฺณฺญาก็อย่าง ะต้องทำ
 อย่างไร?
- (๔) ขัณฺณฺญา เป็นประโยชน์ภายหน้าอย่างไร?

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ไตรสุภา
 นายสหัส กาญจนพิงค์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

ว 35

โรงพิมพ์ตุรุษกา